

การใช้ประโยชน์ผลการประกันคุณภาพสถานศึกษา

ในการยกระดับสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4

The Utilizing the Results of Educational Institution Quality

Assurance to Raise the Level Educational Institutions according to the Principles of Iddhipada IV

กรณัญพงษ์ ศิลปะเดชอังกูร

Kronphupong Sillapataechaangkool

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: aj.aon13@hotmail.com

Received: 1 สิงหาคม 2567; Revised 15 สิงหาคม 2567; Accepted 30 สิงหาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ผลการประกันคุณภาพสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยอาศัยการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ชี้หนทางสู่ความสำเร็จ เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางให้บุคคลก้าวไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมั่นคง มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับเทคโนโลยีและแนวโน้มในปัจจุบัน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เช่น การเพิ่มทักษะทางด้านการสื่อสารและการแก้ปัญหาในหลักสูตร ด้านบุคลากร การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีทักษะและความสามารถในการจัดการศึกษา เช่น การจัดการอบรมพัฒนาทักษะด้านการสอน การวิจัย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือการพัฒนาในเชิงจิตวิทยาการศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารได้พัฒนาในด้านการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการบริหารจัดการทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การจัดซื้อสื่อการสอนที่ทันสมัย การพัฒนาห้องเรียนอัจฉริยะ การเพิ่มห้องปฏิบัติการ และการจัดการทรัพยากรด้านบุคลากรอย่างเหมาะสม การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษามีมาตรฐานและคุณภาพสูงขึ้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีความพร้อมในการดำรงชีวิตในสังคม

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพสถานศึกษา, หลักอิทธิบาท 4

ABSTRACT

The purpose of this article was the use of educational quality assurance results to improve the quality of education by integrating the Buddha's principles of Iddhipada IV (the Four Bases for success) consisting of: Chanda (will), Viriya (effort), Citta (active thought), and Vimansa (investigation), which are principles that point the way to success. They are like a compass that guides individuals to reach their goals with certainty. They are applied in the quality assurance process within educational institutions to promote continuous development of educational quality. The results of the study found that the application of Iddhipada IV (the Four Bases for success) in the educational quality assurance process helps promote development in various aspects, including the curriculum, curriculum improvement to be up-to-date, consistent with current technology and trends, and consistent with learners' needs, such as increasing communication skills and problem-solving in the curriculum; personnel, developing teachers and personnel to have skills and abilities in educational management, such as organizing training to develop teaching skills, research, using information technology or development in educational psychology to increase personnel's ability to work efficiently, such as promoting teachers and administrators to develop in teaching management that focuses on learners; and resource management, allocating resources to maximum benefit, such as purchasing modern teaching media, developing smart classrooms, increasing laboratories, and managing personnel resources appropriately. The application of Iddhipada IV (the Four Bases for success or the four powers) to improve the quality of educational institutions results in educational institutions having higher standards and quality. Students have better academic achievement, have desirable characteristics, and are ready to live in society.

Keywords: Educational Institution Quality Assurance, the Principles of Iddhipada IV

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้ในการตรวจสอบและประเมินความสามารถของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารจัดการในทุกระดับ โดยเฉพาะในยุคที่ระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การประกันคุณภาพทำหน้าที่ในการสร้างความมั่นใจว่าการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีมาตรฐานที่สอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนด รวมถึงการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู บุคลากร และนักเรียน เพื่อให้มั่นใจได้ว่าทุกส่วนของระบบการศึกษามีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสนับสนุนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาในภาพรวม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2561) ในสภาพแวดล้อมของการศึกษาในปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง การประกันคุณภาพการศึกษา

มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้สถานศึกษาสามารถรักษามาตรฐานและพัฒนาศักยภาพในการบริหารงานด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลนักเรียน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้เกิดผลดีสูงสุด นอกจากนี้ การประกันคุณภาพยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ทั้งในด้านการพัฒนาทักษะการสอน ความสามารถในการจัดการ และการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนและสถานศึกษา (World Bank, 2018)

หลักอริยาบท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ), วิริยะ (ความเพียร), จิตตะ (ความตั้งใจ), และวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรอง) เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หลักธรรมทั้งสี่นี้ไม่เพียงแต่เน้นการพัฒนาตนเองของบุคคล แต่ยังช่วยในการส่งเสริมและยกระดับการทำงานในระบบการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2558) อธิบายได้ดังนี้ ฉันทะ (ความพอใจ) เป็นแรงผลักดันให้ครูและบุคลากรมีความรักและความทุ่มเทในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความสนใจในการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมในการเรียนรู้ การที่นักเรียนมีความรักและความสนใจในสิ่งที่เรียน จะช่วยให้เขาสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ (จักรกฤษณ์ โปตาพล, 2563), วิริยะ (ความเพียร) คือความขยันและมุ่งมั่นในการทำงาน การนำหลักวิริยะมาใช้ในสถานศึกษา ช่วยสร้างวัฒนธรรมแห่งความพยายามและการพัฒนาไม่หยุดนิ่งในหมู่บุคลากรและนักเรียน โดยเฉพาะในยุคที่การศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความเพียรในการพัฒนาตนเองและระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562), จิตตะ (ความตั้งใจ) คือการมีสมาธิและความตั้งใจแน่วแน่ในสิ่งที่ทำ หลักจิตตะช่วยให้ครูและบุคลากรมีความทุ่มเทและสามารถจดจ่อกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การมีความตั้งใจในงานเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการคุณภาพ โดยเฉพาะในเรื่องของการประกันคุณภาพ ที่ต้องอาศัยการวางแผนและการตรวจสอบอย่างมีระบบ (ภัทรารุณ มีทรัพย์มัน, 2556) และวิมังสา(การพิจารณาไตร่ตรอง) คือการคิดวิเคราะห์และการประเมินผล หลักนี้ช่วยให้บุคลากรสามารถประเมินและปรับปรุงการทำงานของตนเอง รวมถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การใช้วิมังสาในการประกันคุณภาพจะช่วยให้การบริหารงานมีความละเอียดถี่ถ้วนและสามารถปรับปรุงการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง(จักรกฤษณ์ โปตาพล, 2563)

การประกันคุณภาพการศึกษาไม่ใช่เพียงกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานในสถานศึกษา แต่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถรักษามาตรฐานและพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ การประกันคุณภาพที่ดีควรครอบคลุมทุกภาคส่วน ตั้งแต่การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การจัดการทรัพยากร ไปจนถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2561) เมื่อเชื่อมโยงการประกันคุณภาพกับหลักอริยาบท 4 จะพบว่าหลักธรรมเหล่านี้สามารถช่วยเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกด้าน โดยการใช้ฉันทะในการสร้างแรงบันดาลใจและความสนใจในการเรียน การใช้วิริยะในการพยายามพัฒนาตนเองและการทำงานให้ดีขึ้น การใช้จิตตะในการมีสมาธิและความทุ่มเทต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และการใช้วิมังสาในการประเมินและปรับปรุงการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและผู้เรียน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2558)

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพสถานศึกษาและหลักอริยาบท 4 มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดในการส่งเสริมและยกระดับคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความสามารถของสถานศึกษา แต่ยังเป็นแรงผลักดันที่ช่วยให้สถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามมาตรฐานที่กำหนด บทความนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาวิธีการ

ประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาและบุคลากรในระบบการศึกษาให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพสถานศึกษานับเป็นกระบวนการสำคัญยิ่งในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามมาตรฐานที่กำหนด และตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญเกี่ยวกับการประกันคุณภาพศึกษามีดังต่อไปนี้

การประเมินสถานศึกษา

การประเมินสถานศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกันคุณภาพ โดยเป็นกระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อประเมินคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น หลักสูตร การเรียน การสอน การจัดการ ทรัพยากร และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสถานศึกษามีหลากหลาย เช่น ทฤษฎีการประเมินแบบอิงมาตรฐาน (Criterion-Referenced Evaluation) เน้นการประเมินโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เช่น มาตรฐานการศึกษาของชาติ หรือมาตรฐานสากล ทฤษฎีการประเมินแบบอิงกลุ่ม (Norm-Referenced Evaluation) เน้นการประเมินโดยเปรียบเทียบกับกลุ่มเปรียบเทียบ เช่น โรงเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และทฤษฎีการประเมินแบบตอบสนอง (Responsive Evaluation) เน้นการประเมินที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง

การจัดการคุณภาพการศึกษา

การจัดการคุณภาพการศึกษา (Total Quality Management in Education: TQM) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยใช้หลักการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ในการดำเนินงาน (W. Edwards Deming, 1986) ซึ่งประกอบด้วย Plan (วางแผน) กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแผนปฏิบัติงาน, Do (ปฏิบัติ) ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้, Check (ตรวจสอบ) ติดตาม ประเมินผล และวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน, Act (ปรับปรุง) นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการประกันคุณภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพ โดยทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างวิสัยทัศน์ และพันธกิจ เพื่อมุ่งสู่คุณภาพ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2560) ภารกิจสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดนโยบายและแผน ด้านการประกันคุณภาพ, การจัดสรรทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน, การสร้างวัฒนธรรมองค์กร ที่มุ่งเน้นคุณภาพ, การพัฒนาครูและบุคลากร ให้มีสมรรถนะ และการติดตาม ประเมินผล และพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันให้แก่บุคลากรทุกคนใน

สถานศึกษา และพัฒนาแผนงานให้สอดคล้องกับนโยบายด้านคุณภาพ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แนวโน้มและทิศทางการประกันคุณภาพสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน

การประกันคุณภาพภายใน (Internal Quality Assurance) เป็นกระบวนการประกันคุณภาพที่ดำเนินการโดยสถานศึกษาเอง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายใน เพื่อพัฒนาคุณภาพตามบริบทของตนเอง

การประกันคุณภาพภายนอก (External Quality Assurance) เป็นกระบวนการประกันคุณภาพที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อประเมินคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

การประเมินคุณภาพแบบองค์รวม (Holistic Quality Assessment) เป็นแนวคิดที่เน้นการประเมินคุณภาพทุกด้านอย่างครอบคลุม ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยอาศัยการประเมิน การจัดการ และบทบาทของผู้บริหารในการขับเคลื่อน รวมถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพบรรลุตามมาตรฐาน และมีส่วนร่วมในการดำรงชีวิตในสังคม

กระบวนการประเมินคุณภาพ

การประเมินคุณภาพทางการศึกษา เป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบและตัดสินคุณภาพของระบบการศึกษา กระบวนการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนได้เข้าใจถึงจุดแข็ง จุดที่ควรปรับปรุง และแนวทางในการพัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น กระบวนการประเมินคุณภาพทางการศึกษามีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ บริบท และกรอบแนวคิดที่ใช้ แต่โดยทั่วไปแล้ว กระบวนการประเมินคุณภาพทางการศึกษามักประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ (Cronbach & Shavelson, 2004)

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตการประเมิน ในขั้นตอนนี้ ผู้ประเมินต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้ชัดเจน เช่น เพื่อตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการ หรือเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ รวมถึงกำหนดขอบเขตของการประเมิน เช่น ระดับชั้นเรียน โรงเรียน หรือเขตพื้นที่การศึกษา (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2. การพัฒนาเครื่องมือและรวบรวมข้อมูล ผู้ประเมินต้องพัฒนาเครื่องมือที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และขอบเขตการประเมิน เช่น แบบสังเกต แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ หรือแบบบันทึก เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพทางการศึกษา เช่น ข้อมูลด้านวิชาการ ข้อมูลด้านการบริหารจัดการ หรือข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประเมินต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ โดยใช้เทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม เช่น การวิเคราะห์เชิงพรรณนา การวิเคราะห์เชิงปริมาณ หรือการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อสรุปผลการประเมิน และนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่สะท้อนถึงคุณภาพทางการศึกษา

4. การรายงานผลและข้อเสนอแนะ ผู้ประเมินต้องรายงานผลการประเมิน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนา ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน และตรงประเด็น

5. การนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องนำผลการประเมิน และข้อเสนอแนะ ไปใช้ในการวางแผน และดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง

การประเมินคุณภาพทางการศึกษา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้านหลัก ดังนี้

1. การประเมินด้านวิชาการ

การประเมินด้านวิชาการมุ่งเน้นการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ เช่น หลักสูตร ครอบคลุม ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือไม่, การจัดการเรียนการสอน มีประสิทธิภาพ น่าสนใจ และส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนหรือไม่, สื่อ และเทคโนโลยีการศึกษา มีความเหมาะสม ทันสมัย และส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนหรือไม่ (ISTE, 2016), การวัด และประเมินผล มีความหลากหลาย ยุติธรรม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียน บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินด้านวิชาการ เช่น แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน, แบบประเมินผลงานของนักเรียน, แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนการสอน เป็นต้น

2. การประเมินการบริหารจัดการ

การประเมินการบริหารจัดการมุ่งเน้นการประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ เช่น ภาวะผู้นำทางการศึกษา ของผู้บริหาร มีวิสัยทัศน์ และความสามารถในการนำองค์กรหรือไม่, การวางแผน มีเป้าหมาย กลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนหรือไม่, การจัดองค์กร มีโครงสร้าง ระบบ และกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพหรือไม่, การจัดสรรทรัพยากร มีการจัดสรร และใช้ทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่าหรือไม่ (OECD, 2013), การสื่อสาร มีระบบ และช่องทางการสื่อสารภายใน และภายนอกองค์กร ที่มีประสิทธิภาพหรือไม่, การควบคุม มีระบบการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงาน ที่มีประสิทธิภาพหรือไม่และวัฒนธรรมองค์กร ส่งเสริม และสนับสนุนการทำงาน การเรียนรู้ และการพัฒนาหรือไม่

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการบริหารจัดการ เช่น แบบประเมินภาวะผู้นำทางการศึกษา, แบบประเมินความพึงพอใจของบุคลากร, แบบประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นต้น

3. การประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนการศึกษา

การประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนศึกษามุ่งเน้นการประเมินระดับ และคุณภาพของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาความร่วมมือ และสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการศึกษา โดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน มีความสัมพันธ์ และความร่วมมือที่ดีหรือไม่, การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานหรือไม่, การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน มีส่วนร่วมในการสนับสนุน และพัฒนาการศึกษาหรือไม่ และประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากสถานศึกษา สถานศึกษามีส่วนช่วยในการพัฒนา และแก้ปัญหาของชุมชนหรือไม่ (Warren, 2012)

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนการศึกษา เช่นแบบบันทึกการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง, แบบประเมินความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน, แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน และแบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เป็นต้น

สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพทั้ง 3 ด้านข้างต้น มีความเชื่อมโยง และส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องพิจารณา และบูรณาการการประเมินทั้ง 3 ด้าน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ครอบคลุม และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักอิทธิบาท 4

หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่ชี้หนทางสู่ความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางให้บุคคลก้าวไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมั่นคง คำว่า "อิทธิบาท" หมายถึง ธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดอิทธิ (ฤทธิ์) หรือความสำเร็จ ประกอบด้วยองค์ธรรม 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งล้วนเป็นคุณธรรมที่จำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมายในทุกด้าน

ฉันทะ คือ ความรู้สึกยินดี มีใจรักใคร่ในสิ่งที่ทำ หรือเป้าหมายที่ต้องการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดความมุ่งมั่นตั้งใจ เปรียบเสมือนเชื้อเพลิงที่ทำให้ก้าวเดินต่อไปข้างหน้าได้อย่างไม่ย่อท้อ (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2543) ผู้ที่มีฉันทะจะทำงานด้วยความกระตือรือร้น เบิกบานใจ ไม่รู้สึกว่าเป็นภาระ (พุทธทาสภิกขุ, 2547) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนานตนเองอยู่เสมอ

วิริยะ คือ ความพากเพียร ความขยันหมั่นประกอบกิจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แม้จะพบเจอกับความยากลำบาก ก็ยังคงมุ่งมั่นที่จะฝ่าฟันไปให้ถึงจุดหมาย (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2543) ผู้มีวิริยะจะไม่ยอมแพ้ต่อความล้มเหลว แต่จะใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไข และพัฒนานตนเองให้ดียิ่งขึ้น (พุทธทาสภิกขุ, 2547) วิริยะจึงเป็นพลังสำคัญที่ช่วยผลักดันให้เกิดความสำเร็จ

จิตตะ คือ ความจดจ่อ ความตั้งใจมั่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) มีสมาธิแน่วแน่อยู่กับสิ่งที่ทำ ไม่วอกแวก หรือไขว่ไขว่ไปกับสิ่งเร้าภายนอก (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2543) ผู้มีจิตตะจะใส่ใจในรายละเอียด มีความรอบคอบ และระมัดระวังในการทำงาน (พุทธทาสภิกขุ, 2547) ซึ่งจะช่วยลดโอกาสในการเกิดความผิดพลาด และนำไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) วิเคราะห์ และประเมินผล เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2543) ผู้มีวิมังสาจะมองเห็นปัญหาได้อย่างทะลุปรุโปร่ง และสามารถเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม (พุทธทาสภิกขุ, 2547) นำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง และเกิดผลลัพธ์ที่ดี

หลักอิทธิบาท 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเรียน การทำงาน หรือแม้แต่การดำเนินชีวิตประจำวัน (พระเทพเวที (พล กุสโลมโม), 2554) ตัวอย่างเช่น การเรียนนักเรียนควรมีฉันทะในการเรียน มีความวิริยะในการทำการบ้าน มีจิตตะในการตั้งใจฟังครูสอน และมีวิมังสาในการวิเคราะห์บทเรียน การทำงาน พนักงานควรมีฉันทะใน

งานที่ทำ มีความวิริยะในการทำงาน มีจิตตะในการใส่ใจในรายละเอียด และมีวิม้งสาในการแก้ไขปัญหา การดำเนินชีวิตบุคคลทั่วไปควรมีฉันทะในการทำมาค้าดี มีความวิริยะในการพัฒนาตนเอง มีจิตตะในการดูแลสุขภาพ และมีวิม้งสาในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่สำคัญยิ่งที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริง ผู้ที่ยึดมั่นในหลักธรรมนี้ย่อมประสบความสำเร็จ และมีความสุขในชีวิต ดังนั้นเราทุกคนควรหมั่นฝึกฝน และพัฒนาตนเอง ให้มีคุณธรรมครบทั้ง 4 ประการ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนในชีวิต

หลักอิทธิบาท 4 กับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิม้งสา ถือเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในหลายบริบท โดยเฉพาะการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งในด้านการเรียนการสอนและการบริหาร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องนำแนวคิดหลักธรรมมาปรับใช้ในการสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ในบทความนี้จะกล่าวถึงบทบาทของหลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งสามารถช่วยสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมความเพียร ปลุกฝังความตั้งใจ และพัฒนาการไตร่ตรองเพื่อการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

ฉันทะ (ความรัก ความพอใจ) บทบาทของการสร้างแรงบันดาลใจและความรักในการเรียนรู้ในสถานศึกษา ฉันทะ หรือความรัก ความพอใจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนานักเรียนในสถานศึกษา การสร้างแรงบันดาลใจและความรักในการเรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและน่าสนใจจะช่วยให้เด็กเกิดความสุขใจในเนื้อหาและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ นักวิชาการอย่าง (Dweck, 2006) ได้กล่าวถึงแนวคิด "growth mindset" ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองในการเรียนรู้และพัฒนา ความคิดนี้สามารถเชื่อมโยงกับหลักฉันทะ ซึ่งเน้นการพอใจในสิ่งที่ทำและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในสถานศึกษาการสร้างแรงบันดาลใจสามารถทำได้ผ่านการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและส่งเสริมการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น โรงเรียนที่ใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน (project-based learning) ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ และเลือกศึกษาในหัวข้อที่ตนเองสนใจ ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนเกิดฉันทะในกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ Robinson (2015) ยังชี้ให้เห็นว่าการให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกหัวข้อที่สนใจจะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และสร้างความสุขในการเรียนรู้ ส่วนในบริบทของการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ฉันทะยังเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน การมีความพอใจในงานที่ช่วยให้บุคลากรมีแรงบันดาลใจในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน และยกระดับคุณภาพของการศึกษาโดยรวม

วิริยะ (ความเพียรพยายาม) ความขยันหมั่นเพียรในการพัฒนาการศึกษาทั้งจากผู้สอนและผู้เรียน วิริยะ หรือความเพียรพยายาม เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ความขยันหมั่นเพียรในการทำงานของครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา จะช่วยให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน หรือการประเมินผล นักวิชาการด้านการศึกษาชี้ว่า ความพยายามเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและสร้างความสำเร็จในระยะยาว เช่นงานวิจัยของ (Duckworth และเพื่อนร่วมงาน, 2007) ที่เสนอแนวคิดเรื่อง "grit" หรือความอดทนและความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักวิริยะในพระพุทธศาสนา ในกระบวนการพัฒนาสถานศึกษา การใช้หลัก

วิริยะสามารถปรากฏในหลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง หรือการจัดกิจกรรมที่เน้นการสร้างความพยายามในนักเรียน ตัวอย่างเช่น การเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) ซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความพยายามในการค้นคว้าหาความรู้และพัฒนาตนเอง นักเรียนที่มีความเพียรพยายามจะสามารถฝ่าฟันอุปสรรคทางการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถได้อย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนจึงขึ้นอยู่กับความขยันหมั่นเพียรของทั้งนักเรียนและผู้สอน การสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความพยายามและไม่ย่อท้อเมื่อพบเจออุปสรรคจะช่วยให้พวกเขาสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการประเมินผลที่สะท้อนถึงความพยายามของนักเรียนก็เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

จิตตะ (ความเอาใจใส่) การปลูกฝังความตั้งใจและความรับผิดชอบในการบริหารงานคุณภาพสถานศึกษา จิตตะ หรือความเอาใจใส่ เป็นหลักธรรมที่เน้นการมีสมาธิและการมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ ในบริบทของสถานศึกษา ความตั้งใจในการบริหารจัดการงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาศึกษาประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารที่มีความตั้งใจจะสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและนำพาสถานศึกษาไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น ในบริบทของผู้เรียน ความตั้งใจในการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดความสำนึก นักวิชาการอย่าง (Baumeister และเพื่อนร่วมงาน, 2011) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการควบคุมตนเอง (self-control) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถฝึกสมาธิและความตั้งใจในการเรียนได้ดีขึ้น การปลูกฝังให้นักเรียนมีความตั้งใจและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และในด้านการบริหารงานสถานศึกษา การสร้างจิตตะในบุคลากรช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานด้วยความตั้งใจจะส่งผลให้กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงการศึกษาสามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสร้างผลลัพธ์ที่ดี ตัวอย่างเช่น การตั้งเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในระยะยาว และการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวอย่างมุ่งมั่น

วิมังสา (การไตร่ตรอง) การคิดวิเคราะห์และการประเมินผลจากการประกันคุณภาพ วิมังสา หรือ การไตร่ตรอง เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลสามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในบริบทของการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การใช้หลักวิมังสาจะช่วยให้ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา สามารถตรวจสอบและประเมินผลกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการในสถานศึกษา การประเมินผลเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา การพิจารณาและปรับปรุงกระบวนการตามผลการประเมินจะช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน นักวิชาการอย่าง (Brookhart, 2017) ได้ชี้ว่า การประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการสอนในระยะยาว โดยวิมังสาในบริบทนี้หมายถึงการวิเคราะห์และปรับปรุงทั้งในด้านการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ตัวอย่างการใช้หลักวิมังสาในสถานศึกษา คือ การวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพจากภายนอก เช่น การประเมินโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ผลการประเมินเหล่านี้จะถูกนำมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาครู และการจัดการทรัพยากรของสถานศึกษา นอกจากนี้ วิมังสายังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการบริหารจัดการสถานศึกษา เช่น ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรหรือปัญหาด้านการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า หลักกิตติบาท 4 เป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างแรงบันดาลใจด้วยฉันทะ การพัฒนาความขยันหมั่นเพียรด้วยวิริยะ การปลูกฝังความตั้งใจด้วยจิตตะ และการวิเคราะห์และประเมินผลด้วยวิมังสา ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

และยั่งยืน การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในบริบทของการศึกษาไม่เพียงแต่จะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การประยุกต์ใช้ผลการประกันคุณภาพในการพัฒนาสถานศึกษา

ในกระบวนการพัฒนาสถานศึกษา การประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษามีแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ตอบสนองต่อมาตรฐานสากล การนำผลการประกันคุณภาพมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตร บุคลากร และการบริหารจัดการทรัพยากร ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

การวิเคราะห์ผลการประกันคุณภาพจากการประเมิน เพื่อใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการทรัพยากรของสถานศึกษา

การปรับปรุงหลักสูตร ผลการประกันคุณภาพมักสะท้อนถึงข้อบกพร่องและโอกาสในการพัฒนาของหลักสูตรที่มีอยู่ ดังนั้น การนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรใหม่หรือปรับปรุงหลักสูตรเดิมจึงมีความสำคัญ ตัวอย่างเช่น การปรับเนื้อหาหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับเทคโนโลยีและแนวโน้มในปัจจุบัน หรือการเพิ่มทักษะทางด้านการสื่อสารและการแก้ปัญหาในหลักสูตร ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2561)

การพัฒนาบุคลากร บุคลากรในสถานศึกษาถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา การนำผลการประกันคุณภาพมาใช้ในการพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดการอบรมพัฒนาทักษะด้านการสอน การวิจัย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือการพัฒนาในเชิงจิตวิทยาการศึกษา จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (พรรณี บุรณพานิชย์, 2562) นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารได้พัฒนาในด้านการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะส่วนบุคคล

การบริหารจัดการทรัพยากร ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในสถานศึกษาต้องได้รับการจัดสรรและใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการบริหารจัดการทรัพยากรจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรทรัพยากรให้ตรงกับความต้องการของนักเรียนและครูมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดซื้อสื่อการสอนที่ทันสมัย การพัฒนาห้องเรียนอัจฉริยะ การเพิ่มห้องปฏิบัติการ และการจัดการทรัพยากรด้านบุคลากรอย่างเหมาะสม (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2563)

การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการแก้ไขปัญหาและสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฉันทะ (ความรัก ความพอใจ) การปลูกฝังฉันทะให้แก่ครูและนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ฉันทะเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างแรงบันดาลใจและความพอใจในการทำงานหรือการเรียน การที่ครูมีฉันทะจะทำให้พวกเขามีความรักในงานสอนและพยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับนักเรียนที่มีฉันทะจะเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559)

วิริยะ (ความเพียรพยายาม): วิริยะช่วยให้ครูและนักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานและการเรียนรู้ แม้จะมีอุปสรรคหรือความยากลำบาก แต่การมีวิริยะจะทำให้ครูและนักเรียนไม่ย่อท้อ การนำวิริยะมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอาจเห็นได้จากการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการทำงานวิจัย การแก้ปัญหาด้วยตนเอง และการพัฒนาความรู้และทักษะใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง (จักรกฤษณ์ โปตาพล, 2563)

จิตตะ (ความเอาใจใส่): การมีสมาธิและความตั้งใจเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานให้สำเร็จ การพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างจิตตะในหมู่ครูและนักเรียน จะทำให้เกิดการมีสมาธิในการทำงานและการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตตะ เช่น การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เงียบสงบ ปลอดภัย และมีอุปกรณ์การเรียนรู้ที่เพียงพอ จะทำให้นักเรียนสามารถจดจ่อและตั้งใจในการเรียนรู้มากขึ้น

วิมังสา (การไตร่ตรอง): วิมังสาเป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์และไตร่ตรอง เพื่อหาข้อสรุปในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเอง การใช้วิมังสามีความสำคัญในกระบวนการประกันคุณภาพและการปรับปรุงสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบและหาทางแก้ไขอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ การสอนให้นักเรียนรู้จักพิจารณาไตร่ตรองในการแก้ปัญหาก็เป็นสิ่งที่สำคัญในการสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (พรณี บุรณพานิชย์, 2562)

ผลลัพธ์และประโยชน์ของการใช้หลักอริยบท 4

กรณีศึกษาและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักอริยบท 4 ในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ในกรณีศึกษาของโรงเรียนวัดกัลยาณมิตร โรงเรียนได้ประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณลักษณะของครูและนักเรียนผ่านการสร้างแรงบันดาลใจและการปลูกฝังฉันทะในตัวนักเรียน ผลลัพธ์ที่ได้คือการที่นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น มีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาทักษะส่วนตัว (จักรกฤษณ์ โปตาพล, 2563) อีกกรณีหนึ่งคือ โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ ที่นำหลักวิริยะและจิตตะมาใช้ในการพัฒนาครูและนักเรียน โดยเน้นการฝึกทักษะสมาธิผ่านกิจกรรมการฝึกสมาธิและการทำงานกลุ่ม ส่งผลให้ครูมีความตั้งใจในการทำงานมากขึ้นและนักเรียนมีสมาธิในการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้ การใช้วิมังสาในการประเมินผลการเรียนการสอนและการพัฒนาครู ทำให้เกิดการปรับปรุงในหลายด้าน เช่น การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนและการปรับปรุงวิธีการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559)

การยกระดับมาตรฐานการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาครูและนักเรียน แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับมาตรฐานการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากการศึกษาโรงเรียนที่นำหลักอริยบท 4 มาใช้ พบว่านักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เนื่องจากนักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2561) ผลที่ได้จากการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในตัวนักเรียน เช่น ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และความสามารถในการ

ทำงานเป็นทีม สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในด้านวิชาการ แต่ยังทำให้พวกเขาสามารถปรับตัวในสังคมและดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในอนาคต (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2563)

แนวทางปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาในการนำหลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การนำหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ), วิริยะ (ความเพียร), จิตตะ (ความตั้งใจ), และวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรอง) มาใช้ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษานั้น สามารถช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานและการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมฉันทะในนักเรียนและครูการสร้าง ความพอใจในการเรียนรู้และการทำงานเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ครูผู้สอนควรมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเน้นการสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดความรักในการเรียนของนักเรียน ผ่านการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสุขและความพึงพอใจในการเรียนรู้ (ภัทรารุณ มีทรัพย์มัน, 2562) ในส่วนของครูผู้สอน สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูมีฉันทะในการสอน โดยการพัฒนาโอกาสในการพัฒนาทักษะการสอน และจัดการฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้ครูมีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงาน

2. พัฒนาวิริยะผ่านการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติความเพียรเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน นักเรียนควรได้รับการสนับสนุนให้มีความพยายามและมุ่งมั่นในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนา "วิริยะ" ในการเรียนรู้สามารถทำได้ผ่านการออกแบบกิจกรรมที่ท้าทายและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (พรหมคุณาภรณ์, 2563) การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง เช่น โครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการทดลองวิทยาศาสตร์ หรือการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) จะช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถในการรับมือกับอุปสรรคต่าง ๆ

3. เสริมสร้างจิตตะให้กับนักเรียน และครู การมีจิตตะ หรือความตั้งใจแน่วแน่ในการเรียนรู้และการสอนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนฝึกฝนการตั้งใจเรียนรู้ผ่านการใช้เทคนิคการฝึกสมาธิ เช่น การนั่งสมาธิ หรือการจัดกิจกรรมที่ต้องใช้ความตั้งใจ เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะหรือวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ ควรสร้างระบบการสนับสนุนที่ช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาความตั้งใจในการเรียนรู้ เช่น การให้คำปรึกษาจากครูหรือการสร้างเครือข่ายการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมชั้น (ศิริกุล สุทธิวัฒน์, 2565)

4. ใช้วิมังสาเพื่อการประเมินผลและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การพิจารณาไตร่ตรองหรือวิมังสาเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ครูและผู้บริหารควรนำผลการประเมินคุณภาพศึกษามาใช้ในการวิเคราะห์และปรับปรุงการสอนและการบริหารงาน สถานศึกษาควรมีการรวบรวมข้อมูลจากการประเมินผลการเรียน การทำงาน และความพึงพอใจของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง เพื่อนำไปปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สุวิมล แสงรุ่งเรือง, 2564)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การประยุกต์ใช้ หลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาระดับสถานศึกษาและประกันคุณภาพการศึกษา คือการใช้แนวคิด ฉันทะ (ความพอใจ), วิริยะ (ความเพียร), จิตตะ (ความตั้งใจ), และวิมังสา (การทบทวน) เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนและพัฒนา

คุณภาพการจัดการศึกษา โดยองค์ความรู้นี้มีลักษณะการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความพอใจในเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากร มีความพอใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เห็นคุณค่าในเป้าหมายร่วมกัน เช่น การพัฒนาผลการเรียนของนักเรียน การสร้างทักษะชีวิต หรือการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ร่วมวางแผนเป้าหมายของสถานศึกษาให้ชัดเจน เช่น การปรับปรุงคะแนนการประเมินผลการเรียน หรือการได้รับรางวัลคุณภาพการศึกษาระดับสูง เพื่อเป็นแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่ 2) วิริยะ ความเพียรพยายามในการปรับปรุงและพัฒนา เริ่มสนับสนุนการมีความมุ่งมั่นและพยายามต่อเนื่องในการยกระดับการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะของครู และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ รวมทั้งการติดตามผลลัพธ์ของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดการอบรมพัฒนาครู หรือการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับปรุงกระบวนการสอน 3) จิตตะ ความใส่ใจในการทำงานเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา สร้างการตระหนักรู้และความใส่ใจในการทำงานของบุคลากรเพื่อให้มั่นใจว่าการประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพ เช่น การทำงานอย่างรอบคอบในกระบวนการสอนและประเมินผล เน้นให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์และใส่ใจในการพัฒนาวิธีการเรียนการสอน เช่น การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วม 4) วิมังสา การทบทวนและปรับปรุงการประกันคุณภาพการศึกษา ให้มีการประเมินผลและทบทวนกระบวนการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องในระบบการศึกษา เช่น การปรับปรุงแผนการเรียนการสอนจากผลการประเมินนักเรียน หรือการปรับปรุงนโยบายการบริหาร



ภาพที่ 1 องค์ความรู้การใช้ประโยชน์ผลการประกันคุณภาพสถานศึกษา
ในการยกระดับสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4

บทสรุป

การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษา การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารงานในระดับพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้เกิดการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง หลักฉันทะช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และทำงาน ขณะที่หลักวิริยะเสริมสร้างความพยายามและมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองของทั้งนักเรียนและครู หลักจิตตะเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการเสริมสร้างสมาธิและความตั้งใจในการเรียนรู้ ส่วนหลักวิมังสาทำให้การวิเคราะห์และการปรับปรุงการทำงานในสถานศึกษาเป็นไปอย่าง

มีประสิทธิภาพ การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาในด้านวิชาการ และการพัฒนานักเรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนและครู ช่วยให้นักเรียนมีความพร้อมทั้ง ทางด้านวิชาการและทักษะชีวิตในการเผชิญกับความท้าทายของโลกยุคใหม่ การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักธรรมเป็น แนวทางที่สามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาสถานศึกษา หลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น หลัก อิทธิบาท 4 ช่วยให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีแนวคิดและแนวปฏิบัติที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาตนเองและการทำงานร่วมกับผู้อื่น อย่างมีสติ

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. แหล่งที่มา www.moe.go.th/backend-content/uploads/2020/10/พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542-ฉ.2.pdf. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2567.
- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2563). รูปแบบการใช้ฉันทะจากหลักธรรมอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของ นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย. **วารสารวิชาการธรรมทศน์**, 20(1), 102-121.
- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2563). การประยุกต์ใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิชาการ การศึกษา**, 20(2), 3-6.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2563). การบริหารจัดการทรัพยากรในสถานศึกษา. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ**.
- บวรศักดิ์ อนุวัตรการ. (2562). การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก: การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม. **วารสารวิชาการพุทธศาสตร์**, 29(2), 215-230.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2547). **คู่มือมนุษย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- พระเทพเวที (พล กุสโลมโม). (2554). **พุทธวิธีแก้ปัญหาชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรมะ.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2556). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2549). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2558). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและเพิ่มเติม**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2559). หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการการศึกษา. **วารสารพระพุทธศาสนา**, 4(2), 45-52.
- พรณี บุรณพานิชย์. (2562). การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา. **วารสารการศึกษาทางไกล**, 7(1), 23-35.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2563). **หลักการและแนวคิดของพุทธศาสนากับการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ภัทรารุณ มีทรัพย์มัน. (2556). การประกันคุณภาพการศึกษา: แนวทางและผลกระทบในระดับสถานศึกษา. **วารสารการศึกษา ปฐมวัย**, 10(2), 45-58.
- ภัทรารุณ มีทรัพย์มัน. (2562). การพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4. **วารสารการศึกษา เพื่อการพัฒนา**, 11(3), 56-70.

- ศิริกุล สุทธิวัฒน์. (2565). การพัฒนาระบบการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล: บทบาทของครูในการเสริมสร้างจิตตะ. **วารสารเทคโนโลยีการศึกษา**, 18(1), 99-112.
- สถาบันพัฒนาการศึกษา. (2561). การประเมินและพัฒนาระบบการศึกษา: แนวทางปฏิบัติสำหรับครู. **วารสารครุศาสตร์ศึกษา**, 14(2), 44-60.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2560). **การบริหาร: ทฤษฎีและการปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ SE-ED.
- สุวิมล แสงรุ่งเรือง. (2564). การพัฒนาการประเมินคุณภาพการศึกษา: แนวคิดและทฤษฎี. **วารสารการศึกษาและพัฒนา**, 19(2), 47-65.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2543). **ธรรมโอวาท**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสมเด็จพระญาณสังวร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). **แนวทางการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล. คู่มือการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21**, 29(1), 1-15.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2561). **การประกันคุณภาพการศึกษา**.
- Baumeister, R. F., Vohs, K. D., & Tice, D. M. (2011). The strength model of self-control. **Current Directions in Psychological Science**, 16(6), 351-355.
- Brookhart, S. M. (2017). **How to create and use rubrics for formative assessment and grading**. ASCD.
- Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. **Journal of personality and social psychology**, 92(6), 1087.
- Dweck, C. S. (2006). **Mindset: The new psychology of success**. Random House.
- ISTE. (2016). **ISTE standards for educators**. International Society for Technology in Education. แหล่งที่มา www.iste.org/standards/for-educators. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2567.
- OECD. (2013). **Synergies for better learning: An international perspective on evaluation and assessment**. OECD Publishing.
- Robinson, K. (2015). **Creative schools: The grassroots revolution that's transforming education**. Penguin Books.
- W. Edwards Deming. (1986). **Out of the Crisis**. Massachusetts Institute of Technology.
- Warren, M. R. (2012). Community schools in action: Lessons from a decade of practice. **Youth & Society**, 44(1), 9-30.
- World Economic Forum. (2020). **The future of jobs report 2020**. แหล่งที่มา www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2567.